

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Hieronymi Dandini Cæsenatis E Societate Iesv De Corpore
Animato Lib. VII.**

Dandini, Girolamo

Parisiis, 1611

Digressio 11. De cœlorum anima, ad tex. com. 75.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95641](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95641)

Calorum motus cur in orbem, curque harmonici.

caelestes motus, hoc est & circulares & harmonicos. Moueri namq. atq. in orbem torqueri Caelum oportuit, quod anima circulus sit. Harmoniam quoq. & concentum suis motibus reddere, quoniam motrix ipsa anima numerorum concentu & harmonia constat. Haecq. vna erat ex illis rationibus, propter quas anima harmonicis numeris constare videbatur; vt harmonicum Caelo adferret motum. Addit Simplicius caelestes quoq. lationes esse animae motus, hoc est illis similes; nempe vt animae motus circulares sunt, ita & caelorum motus in orbem illos imitantur & quoquomodo representant. Deniq. quoniam haec pluribus persequi Academicum potius aut si maius Pythagoricum, qua Petipaticum est; vnum illud subijciam velut commentarij totius clausulam: Platoni familiare fuisse mathematicis rebus vti ad explicandam naturam, propterea que Timaeum Pythagoricum hominem aduocat, vt suam de anima sententiam lineis ac numeris inuoluat potius, quam explicet, posteritati que velut mysterium proponat.

Calorum motus harmonici cur.

Caelestia porro corpora suis motibus harmoniam & concentum facere ideo Pythagoras affirmavit, quod & plura sint corpora, & magna, & velociter mota. Nam quae hic nobilium sunt, sonum edere animaduertimus: que si cum illis comparentur, & perexigua sunt & tarde mouentur. Ac rursum quae est proportio magnitudinis & interualli velocitatisq. motuum, ea est & soni quoque quem dum mouentur edunt. Namq. maius caeleste corpus mouetur velocius; quodque velocius mouetur, acutum magis edit sonum. Ita in magnitudinibus Geometrica, in sonis harmonica, musicaque proportio fuerit. Esti assuetudine longa vsuq. continuo factum est, vt minime exaudiat a nobis. Et nisi si leas, non audis sonum; quoniam sonus sonum impedit, vnumq. contrarium apposito contrario altero maxime cognoscitur.

Cur a nobis harmonia illa non sentiantur.

Subtiliter sane excogitata sententia, sed minime credenda. Tum quia sonus omnis, vt in 2. libro docebitur aeris inter solida corpora mota intercepta attritione fit; inter caelestia vero nullus aer, nullum interceptur aut atteritur corpus, nullus igitur sonus. Tum quia soni, qui in inferioribus hisce excitantur, & exaudiuntur semper, neque vlla obest assuetudo, nullo occultatur vsu. Nulla igitur ibi harmonia alia, nullus concentus, quam corporum illorum & motuum proportio; in intellectibus potius, quam sensibus. Quodque Pythagoras dicitabant discipuli, sonum illum eum audisse; propterea fuerit dictum, quod is intelligentia proportionem illam comprehenderet ac primus excogitauerit. Pluribus hac de re Simplicius & alij disputant in 2. lib. de Caelo; vbi Aristoteles a tex. 52. & deinceps tum Pythagorae opinionem commemorat, tum confutat.

Cur Pythagora sensisse dictum fuerit.

TEXTVS.

Πρώτον ἴδω ἢ καὶ αἰσθῆσαι, τὸ λέγειν τὴν ἀκρίβειαν τῆς ψυχῆς καὶ τὴν ἀκρίβειαν τῆς αἰσθητικῆς ἐπιπέδου, οἷον ποτ' ἐστὶν ὁ καὶ τὸ αἰσθῆσαι ἢ τὸ λέγειν καὶ τὸ ἀκρίβειαν, αὐτὸς αἰσθῆσαι ἢ ἐπιπέδου καὶ τὸ αἰσθῆσαι ἢ λέγειν, ἢ κακὰ ποιεῖν.

Tex. 46. Primum quidem igitur non recte dicere animam magnitudinem esse. Animam namque vniuersi manserunt.

Animam, quod a talem vult esse, qualis est qui dicitur intellectus. Non enim vti que qualis sensitiua, nec qualis appetitiua. Harum etenim motus non circularis.

COMMENTARIVS LXXV.

Paucis omnino a Democrito aut etiam ab alijs expediuit se Aristoteles. Supinas enim illas opiniones, vt verbis vtar Themistij; quae animam aut ignem, aut aqua faciunt, aut sanguinem, aut atomos rotundas aut leues, incessere aut impellere nulla erat laus: quia in id quiuis ingenio vtrumque pingui & tardo, ne dum Aristoteles vix tantus diligentia & doctrina, suffecerit. Sententia vetustissimam & grauissimam proximaeque accedentem ad verum diligenter & accuratè persequitur. Propterea fortasse non sub Platonis, sed antiquioris Timaei persona illa proposuit, quod antiquitas auctoritatem & maiorem fidem conciliare videbatur. Nisi & erga praecceptorem suum accesserit reuerentia.

Cur Timaei nomine sententia Platonis saepe proponatur.

Duas omnino partes opinio continebat. Altera, lineam aut circulum; altera harmoniam quandam & concentum animam esse affirmabat. Vtramque exagitat ita Philosophus, vt primum ostendat magnitudinem non esse, hoc est neque lineam neque circulum. Deinde quoniam alijs etiam placuerat harmoniam esse, si non numerorum, certè qualitatum; illos quoq. complectens harmoniam non esse demonstrat. Primum igitur minus verè atque accommodatè dictum fuisse animam magnitudinis esse; ita concludit. Anima mundi velut intellectus est, non vt anima sentiens aut appetens. Si quidem harum motus est rectus, dum in se ipsas nunquam conuertuntur, sed ex vno progrediuntur in aliud; velut linea ex vno puncto in aliud: & vbique circa propositum obiectum versantur circaque illud operantur, aut cognoscendo & ad se traducendo, aut appetendo & ad illud progrediendo. Anima vero mundi motus est circularis, dum in orbem caelestia corpora vertit. At intellectus magnitudo esse non potest, nec quidquam in magnitudine: non igitur ea potest magnitudo esse.

Animam magnitudinis non esse, primis argumentis.

Sanè intellectum Plato magnitudinem esse non credit, vt Philoponus multus persequitur, in corpoream eum animam fecisse ostendens. Sed linea recta operationem illam significare voluit, qua & ad corpus progreditur, & alia extra se cognoscit: circulo autem operationem alteram, qua cognitione conuersa seipsum intelligit. Hominis tamen verba iure optimo Philosophus reprehendit: tum ne qui dialogos eius essent lecturi, inciderent iam in errorem. Quippè vt antea diximus, id quemque sentire iudicamus, quod verbis significatum quia probi hominis verba dissentire a mente non debent: neque grauis Philosophi est aliud sentire & aliud dicere. Non enim audiendus Philoponus est, dum Aristotele sit non tam cōsultare, quam interpretari Platonis sententiam. Quoniam si interpretem ageret, non tam quid ille non senserit quā quid senserit explicaret. Verba tamen potius eum, quā sensum, cōsultare, ex illo sermonis initio colligas, quo eum inquit non rectè dicere animam magnitudinē esse. Non enim ait opinari vel sentire, sed dicere: quasi non tam sententiam praehendat, quam verba. Et si verò nulla anima sit magni-

Vt veteres interitum reprehendas Aristoteles.

terminus ac partium copula. quod fortasse propter Platonem fuit additum, qui corpus ex superficiebus, superficiem ex lineis, lineam ex punctis constare voluerat. quam sententiam in 6. Physic. lib. necessarius rationibus profligavit. Iam si punctorum contactu intelligere dicatur, sanè innhita sunt atque innumerabilia in magnitudine pūcta; quare cum infinitum percurratur nunquam, neque innumerabile numerari possit; nihil unquam intelligeretur, si per singula puncta intelligendum esset. Quod si vnus puncti contactum dixerint esse satis; iam cetera omnia puncta totamque magnitudinem inutilem fateri cogentur, intellectūque impartibilis erit & solus ille punctus. Si verò non vnus modo, sed punctorum plurium necessarium esse contactum præterant; cur hæc potius adhibeantur, quam illa? Cur tot, & non plura vel pauciora? Et cetera omnia nonne superuacanea erūt & otiosa? Sin autem per veras & diuiduas partes intelligat; aut per singulas intellectilia omnia cōprehendit; atque ita cum plures, immò infinitæ partes, tum in toto, tum in singulis partibus, diuidi queant; sæpè & verò infinities eandem rem intelligeret. Sæpè quidem, inquit Philoponus & Simplicius, si finitas in partes diuidatur; infinities autem, si in infinitas. Quod præterquam quod frustra & absque necessitate factum naturæ operibus non consentiret; ijs quoque aduerfaretur, quæ in seipso quisque experitur. An aduertimus enim semel quoque rem nos vnquamque intelligere posse, si semel intellexerimus neque amplius de illa cogitemus aut prorsus obliuiscamur. Aut per vnicam partem rem quamque intelligit. Quod si fiat, quid opus est moueri eum in orbem aut omnino magnitudinem vllam habere? Hæc namque propterea videntur de intellectu dici, vt alijs atque alijs partibus intellectilia tangat.

Ceterum primum illud membrum, quo quærebatur, an se toto intelligat, statim confutabitur. Iam intelligas occulta & latenti argumentatione Philopophum in his ostendere intellectum suapte conditione ac natura impartibilem esse magnitudinisque omnis expertem. Et quamuis nil asseratur, sed solum magnitudinem non esse ostendatur: via tamen & aditus præparatur ad animæ nostræ immortalitatem, cognoscendam; quæ ex immaterialitate atque impartibilitate deducitur. Eamque sententiam, quæ secus pronuntiauit, indignam planè suo auctore fuisse, non immeritò scripsit Themistius. Simplicius verò ex operatione ad essentiam progrediens dialectico vtitur loco. Nam si operatio impartibilis est, multò magis essentiam, quæ illius principium est, impartibilem esse oportet. Operationem impartibilem esse demonstratur quia neque ad corpus protenditur, neque illo vt instrumento vtitur. Tum quia illius obiectum, nempe intellectile, impartibile est; quòdque est impartibile, impartibili itè intellectiōne cognoscitur. Nam etī circa sensilia cum sensu & phantasia versetur, puram tamen & synceram aliam circa immaterialia & intellectilia actionem habet. Neque corpus vsui esse potest, nisi ad corporea & partibilia sibi similia cognoscēda. Namque in his, dum in hoc corpore versatur intellectus, suam quoque corporei sensus & phantasia præstant operam. Intellectum autem rationalem animæ vitam appellari, quam etiam cum sensitiua & appetitiua contra distinxit.

TEXTVS.

Εἰ δ' αὖτις κινήσει τοῦ ὅλου κύκλου θίγοντάς τινες τῶν μορίων ἐπιπέδων.

Si vero necesse intelligere toto tangentem circulo, quis Tex. 48. est partium tactus?

COMMENTARIVS LXXVIII.

Sanè primum illud partitionis membrum, quo quærebatur an circulus is intelligat se toto, iisdem ferè argumentis confutari potuisset, quæ de partibili ac diuidua parte fuere proposita. Verum hæc repetere piguit compedio vtentem, ac utòque ac soleū Lectori aliquid relinquente. Proprio alio vsus argumento aduerfatum interrogat, si intellectio totius sit, toto inquam circulo partibus omnibus tangere circulationeq. perfecta; quamnam singula partes præstabant operam? Nam si intellectio contactu præficitur; dum circulus voluit & singula tangunt partes, qualis est is contactus? Cur non sit intellectio? Nunquam enim circulus totus secundū omnes partes simul tangit. Et in fine conuersionis tangit quidem pars vna, sed aliq non item. Cum igitur eiusdem rationis sint omnes partes, cur non a què priorum ac postremæ partis contactus ad intelligendum efficax fuit? Et quid opus illarum contactu fuit? Quid circuli conuersione ac circumuolutione? Nam si hæc sola postrema pars intellectiōnem adfert, si hæc sola absque aliarum conuersione & contactu tetigisset, intellectio nimirum fuisset.

Certè se toto tangere illud dicimus, quod suis omnibus partibus tangit, omnes igitur vim adferunt intelligendi: at quod voluitur, partibus simul omnibus non potest tangere, nec igitur se toto intelligere. Rursum hæc etiam in illis verbis argumentatio latet. Circulus homogeneum quiddam est, eademque vis & natura totius & partiu. Nam et si qualibet pars nō sit circulus, quantitas tamè quantitas est vt circulus; tactusq. quantitates est, & circulo ac partibus conuenit quatenus quantitates sunt. Si igitur totius circuli contactus intelligendi vim habet, cur non etiam contactus partium? Hæc enim, inquit Simplicius, intelligētis, quatenus intelligētis, particule calefactiue erunt; sed & ipsas etiam intellectiue fatendum est esse.

TEXTVS.

Ἐὐδὲ πῶς νοήσει τὸ μέρους ἀμετέρι, ἢ τὸ αὐτὸ μέρος μέρους.

Præterea quomodo intelliges partibile impartibili, & impartibile partibili?

COMMENTARIVS LXXIX.

Tertia hæc mihi videtur argumentatio esse, quæ superioris diuisionis membra omnia complectatur. Aut enim, in quiebat, toto intelligit, aut partibili ac diuidua parte, aut impartibili atque in diuiduo puncto. Trimembrem hanc diuisionem iam ad bimembrem reuocat; aut partibili intelligit, aut impartibili. Totum partibile est, punctum im-

Intelle-
ctus im-
partibili-
tas.